YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO
13 päivänä helmikuuta 1969 *

Asiassa 14/68,

jonka Kammergericht (Kartellsenat) Berlin on ETY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla saattanut yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

1) **Walt Wilhelm**, Farbenfabriken Bayer AG:n johtokunnan jäsen, Hahnwald, Hasengarten 31,

2) **Hans Gölz**, Cassella-Farbwerke Mainkur AG:n johtokunnan jäsen, Frankfurt-am-Main, Hammannstraße 6,

3) **Hans Ulrich Fintelmann**, Farbwerke Hoechst AG:n myyntipäällikkö, Frankfurt-am-Main-Hoechst, Farbwerke Hoechst AG,

4) **Badische Anilin- & Soda-Fabrik AG**, Ludwigshafen,

5) **Farbenfabriken Bayer AG**, Leverkusen,

6) **Farbwerke Hoechst AG**, entinen Meister Lucius & Brüning, Frankfurt-am-Main-Hoechst,

7) **Cassella Farbwerke Mainkur AG**, Frankfurt-am-Main-Fechenheim,

vastaan

Bundeskartellamt, Berliini,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

ennakkoratkaisun ETY:n perustamissopimuksen, erityisesti sen 5, 7 ja 85 artiklan tulkinnasta, sekä 6.2.1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 17, erityisesti sen 9 artiklan tulkinnasta,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti R. Lecourt, jaostojen puheenjohtajat A. Trabucchi (esittelevä tuomari) ja J. Mertens de Wilmars, tuomarit A. M. Donner, W. Strauß, R. Monaco ja P. Pescatore,

julkisasiamies: K. Roemer,
kirjaaja: A. Van Houtte,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Kammergericht (Kartellsenat) Berlin, joka on Saksan liittotasavallan toimivaltainen tuomioistuin yritysten välisiä järjestelyjä koskevissa asioissa, on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 18.7.1968 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 25.7.1968, ETY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla neljä ennakkoratkaisukysymystä ETY:n perustamissopimuksen 3 artiklan f kohdan, 5, 7 ja 85 artiklan sekä 6.2.1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 17 9 artiklan tulkinnasta.

I - Ensimmäinen ja kolmas kysymys

2 Ensimmäisellä kysymyksellä kansallinen tuomioistuin kysyy, onko se, että kansalliset viranomaiset soveltavat tiettyyn tilanteeseen valtionsisäisessä oikeudessa säädettyjä yritysten välisiä järjestelyjä koskevia kieltoja, perustamissopimuksen mukaista tilanteessa, jossa komissio on jo aloittanut samaa tapausta koskevan menettelyn 6.2.1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 17 14 artiklan mukaisesti.

Tätä kysymystä täsmennetään erityisesti kolmannessa kysymyksessä, joka koskee samaan tekoon liittyvän erilaisen oikeudellisen arvioinnin vaaraa ja

kilpailun vääristymien mahdollisuutta yhteismarkkinoilla niiden vahingoksi, jotka kuuluvat mainitun valtionsisäisen oikeuden alaisuuteen.

Tältä osin viitataan asetuksen N:o 17 9 artiklaan, ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklaan, 3 artiklan f kohtaan ja 5 artiklaan sekä yhteisön oikeuden yleisiin periaatteisiin.

3 Asetuksen N:o 17 9 artiklan 3 kohdassa todetaan jäsenvaltioiden viranomaisten toimivallasta ainoastaan se, että ne ovat oikeutettuja välittömästi soveltamaan perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa ja 86 artiklaa silloin kun komissio ei ole aloittanut menettelyä.

Tämä säännös ei ole sovellettavissa silloin kun kansalliset viranomaiset eivät sovella mainittuja artikloja vaan ainoastaan valtionsisäistä oikeuttaan.

Yritysten välisiä järjestelyjä tarkastellaan yhteisön oikeudessa ja kansallisessa oikeudessa eri näkökulmista.

Kun 85 artiklassa käsitellään yritysten välisiä järjestelyjä niiden esteiden kannalta, jotka kyseisistä järjestelyistä voivat aiheutua jäsenvaltioiden väliselle kaupalle, kansallisissa lainsäädännöissä, joihin vaikuttavat niille ominaiset näkökohdat, tarkastellaan yritysten välisiä järjestelyjä ainoastaan kyseisten näkökohtien kannalta.

On totta, että koska taloudelliset ilmiöt ja kysymyksessä olevat oikeudelliset tilanteet voivat yksittäistapauksissa olla toisistaan riippuvaisia, ei yhteisön oikeuteen liittyvien näkökohtien ja kansallisten näkökohtien erottaminen voi kaikissa tapauksissa olla ratkaiseva peruste toimivallan rajaamiselle.

Se merkitsee kuitenkin sitä, että sama yritysten välinen järjestely voi periaatteessa olla kahden rinnakkaisen menettelyn kohteena, toisaalta yhteisön toimielimissä ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan mukaisesti ja toisaalta kansallisissa viranomaisissa valtionsisäisen oikeuden mukaisesti.

4 Tämä käsitys on vahvistettu 87 artiklan 2 kohdan e alakohdan määräyksellä, jossa annetaan neuvostolle oikeus määritellä kansallisen lainsäädännön suhde yhteisön oikeuden kilpailusääntöihin, mistä ilmenee, että yritysten välisiä järjestelyjä käsittelevät kansalliset viranomaiset voivat ryhtyä toimenpiteisiin myös sellaisissa tapauksissa, jotka saattavat olla komission päätöksen kohteena.

Kansallisen järjestelmän rinnakkainen soveltaminen voidaan kuitenkin perustamissopimuksen yleinen päämäärä huomioon ottaen hyväksyä ainoastaan silloin kun ei vaaranneta yritysten välisiä järjestelyjä koskevien yhteisön oikeussääntöjen yhdenmukaista soveltamista koko yhteismarkkinoilla sekä niiden toimenpiteiden täyttä vaikutusta, jotka on annettu näiden sääntöjen mukaisesti.

5 Muu lopputulos olisi yhteensopimaton perustamissopimuksen tavoitteiden kanssa ja sen kilpailusäännöille ominaisten piirteiden kanssa.

ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklaa sovelletaan kaikkiin yhteisössä toimiviin yrityksiin, joiden käyttäytymistä säännellään siinä joko kieltojen tai sellaisten erivapauksien avulla, joita kyseisessä artiklassa täsmennetyin edellytyksin myönnetään sellaisille yritysten välisille järjestelyille, jotka osaltaan tehostavat tuotantoa tai tuotteiden jakelua taikka edistävät teknistä tai taloudellista kehitystä.

Vaikka perustamissopimuksen tarkoituksena ensisijaisesti on näiden keinojen avulla poistaa esteet tavaroiden vapaalta liikkuvuudelta yhteismarkkinoilla sekä vahvistaa ja suojella näiden markkinoiden yhtenäisyyttä, siinä sallitaan perustamissopimuksen 2 artiklan mukaisesti myös yhteisön toimielinten harjoittavan tiettyä positiivista, vaikkakin välillistä, toimintaa taloudellisen toiminnan sopusointuisen kehityksen edistämiseksi koko yhteisössä.

Perustamissopimuksen 87 artiklan 2 kohdan e alakohdassa, jossa myönnetään tietylle yhteisön toimielimelle valta määritellä kansallisen lainsäädännön suhde yhteisön kilpailuoikeuteen, vahvistetaan yhteisön oikeuden ensisijaisuus.

6 ETY:n perustamissopimuksella on luotu oma oikeusjärjestys, joka on sulautettu jäsenvaltioiden oikeusjärjestykseen ja jota kansallisten tuomioistuinten on noudatettava.

Sen hyväksyminen, että jäsenvaltiot voisivat toteuttaa tai ylläpitää sellaisia toimenpiteitä, jotka saattaisivat vaarantaa perustamissopimuksen tehokkaan vaikutuksen (*effet utile*), olisi tällaisen järjestyksen luonteen vastaista.

Perustamissopimuksen ja sen soveltamiseksi annettujen säädösten sitovuus ei voi vaihdella valtioittain valtionsisäisten toimenpiteiden vaikutuksesta ilman, että yhteisön järjestelmän toiminta estyisi ja perustamissopimuksen tavoitteiden toteutuminen vaarantuisi.

Yritysten välisiä järjestelyjä koskevan yhteisön oikeussäännön ja niitä koskevien kansallisten sääntöjen välinen ristiriita on näin ollen ratkaistava soveltamalla yhteisön oikeuden ensisijaisuuden periaatetta.

7 Edellä esitetystä seuraa, että jos yritysten välistä järjestelyä koskevat kansalliset päätökset osoittautuisivat yhteensopimattomiksi komission aloittaman menettelyn päätteeksi tehdyn komission päätöksen kanssa, kansallisten viranomaisten olisi otettava huomioon päätöksen vaikutukset.

8 Tapauksissa, joissa kansallisen menettelyn aikana vaikuttaisi mahdolliselta, että päätös, jonka komissio tulee tekemään samaa yritysten välistä järjestelyä koskevan vireillä olevan menettelyn lopuksi, ei olisi yhteensopiva kansallisten viranomaisten päätöksen vaikutusten kanssa, kansallisten viranomaisten olisi ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin.

9 Tästä seuraa, että niin kauan kuin perustamissopimuksen 87 artiklan 2 kohdan e alakohdan nojalla annetussa asetuksessa ei toisin säädetä, kansalliset viranomaiset voivat toteuttaa yritysten välisten järjestelyjen vastaisia toimenpiteitä valtionsisäisen oikeutensa mukaisesti jopa silloin kun komissiossa on vireillä menettely, jossa tutkitaan kyseisen yritysten välisen järjestelyn yhteensopivuutta yhteisön oikeussääntöjen kanssa. Kansallisen oikeuden täytäntöönpano ei saa kuitenkaan haitata yhteisön oikeuden täysipainoista ja yhdenmukaista soveltamista tai sen täytäntöön panemiseksi suoritettujen toimenpiteiden vaikutusta.

II - Toinen kysymys

10 Toisen kysymyksen sanamuodon mukaan Kammergericht kysyy, onko "sekä Euroopan yhteisöjen komission että yritysten välisiä järjestelyjä koskevissa asioissa toimivaltaisen kansallisen viranomaisen määräämän kaksinkertaisen seuraamuksen vaara esteenä" sille, että voitaisiin hyväksyä kaksi samaan tilanteeseen perustuvaa rinnakkaista menettelyä, sekä yhteisön menettely että kansallinen menettely.

11 Seuraamusten päällekkäisyyden mahdollisuus ei sulje pois kahden sellaisen rinnakkaisen menettelyn hyväksyttävyyttä, joilla pyritään erilaisiin päämääriin.

Kahden menettelyn hyväksyttävyys on itse asiassa seurausta yhteisön ja jäsenvaltioiden välisen yritysten välisiä järjestelyjä koskevan toimivallan jaon erityisjärjestelmästä, sanotun kuitenkaan rajoittamatta ensimmäiseen kysymykseen annetussa vastauksessa esitettyjä edellytyksiä ja rajoituksia.

Jos kahden samanaikaisen menettelyn mahdollisuus kuitenkin johtaisi seuraamusten päällekkäisyyteen, yleinen kohtuullisuuden vaatimus, kuten se, joka on ilmaistu EHTY:n perustamissopimuksen 90 artiklan toisen kohdan lopussa, edellyttää, että mahdollista seuraamusta määriteltäessä otetaan huomioon kaikki aikaisemmin määrätyt seuraamukset.

Niin kauan kuin 87 artiklan 2 kohdan e alakohdan nojalla ei ole annettu asetusta, ei yhteisön oikeuden yleisten periaatteiden avulla ole mahdollista löytää keinoa välttää tällainen mahdollisuus, mikä tarkoittaa, että ensimmäiseen kysymykseen annettu vastaus jää näiltä osin koskemattomaksi.

III - Neljäs kysymys

12 Kansallinen tuomioistuin kysyy lopuksi, onko se, että kansallinen viranomainen toteuttaa tiettyä yritysten välistä järjestelyä vastaan seuraamuksia sisältäviä toimenpiteitä, yhteensopivaa ETY:n perustamissopimuksen 7 artiklan kanssa silloin kun komissio on aloittanut menettelyn samaa yritysten välistä järjestelyä vastaan.

Tällä kysymyksellä tarkoitetaan erityisesti tapausta, jossa jonkin valtion yritysten välisiä järjestelyjä koskevissa asioissa toimivaltaiset viranomaiset kohdistavat toimenpiteensä yksinomaan tämän valtion kansalaisiin ja näin tehdessään asettavat kyseiset kansalaiset epäedulliseen asemaan suhteessa muiden jäsenvaltioiden niihin kansalaisiin, jotka ovat verrattavissa olevassa tilanteessa.

13 ETY:n perustamissopimuksen 7 artiklassa kielletään jäsenvaltioita soveltamasta yritysten välisiä järjestelyjä koskevaa oikeuttaan eri tavalla asianomaisten oikeussubjektien kansalaisuuden perusteella.

Perustamissopimuksen 7 artiklassa ei kuitenkaan tarkoiteta niitä kohtelun eroavaisuuksia ja vääristymiä, joita niille henkilöille ja yrityksille, joihin yhteisön oikeutta sovelletaan, aiheutuu eri jäsenvaltioiden lainsäädännön eroista silloin kun nämä lainsäädännöt koskevat kaikkia niiden soveltа-

misalaan kuuluvia henkilöitä objektiivisin perustein ja kansalaisuudesta riippumatta.

Oikeudenkäyntikulut

14 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Euroopan yhteisöjen komissiolle ja hallituksille aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi.

Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe Kammergericht Berlinissä vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi viimeksi mainitun tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikuluista.

Näillä perusteilla,

ottaen huomioon oikeudenkäyntiasiakirjat,

kuultuaan esittelevän tuomarin kertomuksen,

kuultuaan pääasian asianosaisten ja Euroopan yhteisöjen komission suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksen,

ottaen huomioon Euroopan talousyhteisön perustamissopimuksen ja erityisesti sen 3 artiklan f kohdan, 5, 7 ja 85 artiklan, 87 artiklan 2 kohdan e alakohdan sekä 177 artiklan,

ottaen huomioon 6.2.1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 17,

ottaen huomioon Euroopan talousyhteisön tuomioistuimen perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan ja erityisesti sen 20 artiklan,

ottaen huomioon Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on ratkaissut Kammergericht Berlinin (Kartellsenat) 18.7.1968 tekemällä päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

1) **Niin kauan kuin perustamissopimuksen 87 artiklan 2 kohdan e alakohdan nojalla annetussa asetuksessa ei toisin säädetä, kansalliset viranomaiset voivat toteuttaa yritysten välisten järjestelyjen vastaisia toimenpiteitä valtionsisäisen oikeutensa mukaisesti jopa silloin kun komissiossa on vireillä menettely, jossa tutkitaan kyseisen yritysten välisen järjestelyn yhteensopivuutta yhteisön oikeussääntöjen kanssa. Kansallisen oikeuden täytäntöönpano ei kuitenkaan saa haitata yhteisön oikeuden täysipainoista ja yhdenmukaista soveltamista tai sen täytäntöön panemiseksi suoritettujen toimenpiteiden vaikutusta.**

2) **ETY:n perustamissopimuksen 7 artiklassa kielletään jäsenvaltioita soveltamasta yritysten välisiä järjestelyjä koskevaa kansallista oikeuttaan eri tavalla asianomaisten oikeussubjektien kansalaisuuden perusteella. Siinä ei tarkoiteta niitä kohtelun eroavaisuuksia ja vääristymiä, joita aiheutuu eri jäsenvaltioiden lainsäädännön eroista silloin kun nämä lainsäädännöt koskevat kaikkia niiden soveltamisalaan kuuluvia henkilöitä objektiivisin perustein ja kansalaisuudesta riippumatta.**

Lecourt Trabucchi Mertens de Wilmars

Donner Strauß Monaco Pescatore

Julistettiin Luxemburgissa 13 päivänä helmikuuta 1969.

A. Van Houtte
kirjaaja

R. Lecourt
presidentti